

переродження галузі може відбуватися на основі нових суспільних відносин або на основі актуалізації існуючих. Розподіл шляхів формування демонструє походження основної частини норм галузі права, розкриваючи генетичні зв'язки всередині права.

Етапи формування нової галузі права: прийняття правових норм, що регулюють нові суспільні відносини або їх новий аспект; об'єднання цих норм в інститути права; утворення комплексних правових інститутів; породження інститутами нових норм права; утворення складного міжгалузевого інституту; породження складним міжгалузевим інститутом права нових норм; становлення та розвиток нової галузі права [2, с. 15].

Напрямом майбутніх наукових досліджень у цій площині є з'ясування особливостей становлення комплексних галузей права в умовах сучасного розвитку національної системи права і законодавства [3, с. 46].

Таким чином, створення нових галузей права є потребою сучасності, це спричинено розвитком ринкових відносин, науково-технічним прогресом. Тому розподіл права на нові галузі надасть змогу ефективніше регулювати правові відносини у відповідних сферах діяльності.

Список використаної літератури:

1. Керимов Д.А. Философские проблемы права / Д.А. Керимов. — М., 1972.
2. 128. Мураховська Т.Є. Формування нових галузей в системі права України : автореф. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / Т.Є. Мураховська. — Х., 2011. — 19 с.
3. Ляшенко Р.Д. Проблемні питання формування нових галузей права [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://xn--e1aajfpcds8ay4h.com.ua/files/image/konf_13/doklad_13_4_10.pdf

РЯЗАНОВ МИХАЙЛО ЮРІЙОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
кандидат юридичних наук

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ПРАВОВОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку юридичної науки характеризується розширенням свого потенціалу. Актуальності набувають питання пов'язані не тільки з розвитком та поліпшенням законодавства, системою правового регулювання та утвердженням права як цінності. Не менш значу-

щими постають питання стосовно яких право розглядається як певна даність, яка розвивається, трансформується та слугує елементом, з яким люди пов'язують свою культурну ідентичність.

З цього випливає, що право представляє собою певний код, який може бути переданий з покоління в покоління, може слугувати основою для його подальшого, темпового розвитку.

У цій площині, цікавим моментом є розгляд поняття “правова спадщина”, як сукупність зв'язків, відношень та результатів правового розвитку минулих історичних епох у межах окремо взятої правової культури, правової системи чи правової сім'ї, втілених в сукупності правових цінностей, за допомогою яких існує, функціонує і розвивається право [1, с. 296].

Сучасний правовий розвиток України слабо орієнтовано на використання своєї правової спадщини, характеризується значною правовою аккультурацією, а подекуди некритичним використанням західної традиції права [2, с. 109-110].

Вихід на проблематику правової спадщини вимагає з великою обережністю ставитися до запозичення досягнень інших правових культур.

Звідси з'ясовні пошуки правових рішень вітчизняних проблем у юридичній спадщині наших предків, що сформували самостійну політичну і правову культуру, свій тип праворозуміння, своє бачення професійної юридичної діяльності.

Вдивляючись в історію розвитку української цілісності на протязі століть, можна констатувати, що правова спадщина є складним і багатоманітним явищем, яке має певні різновиди. Так, можна виокремити слов'янську, візантійську, литовську, козацьку, спадщину Російської імперії, австро-угорську, та радянську правову спадщину.

Можливість виділення саме слов'янської правової спадщини України зумовлюється тим, що у сучасній науці констатується культурна єдність, яка пов'язана з існуванням, слов'янської правової сім'ї, самотутність якої визначається не стільки техніко-юридичними, формальними ознакам, скільки глибокими соціальними, культурними, державницькими початками життя слов'янських народів.

Особливостями слов'янського права варто вважати зв'язок державності із правовими традиціями. Особливий уклад економічного життя, сільської громади, заснованої на принципах «кругової поруки», взаємодопомоги, традиціях місцевого самоврядування. Особливим є статус особистості, в якому переважав «світ» над індивідом. Особливе значення православ'я з його ухилом убік духовного, не матеріального життя, а також особливому «благочесті».

Значущим для пізнання процесу розвитку права України відіграє вплив візантійського права, яке взяло свій початок внаслідок прийняття християнства. Найбільшого впливу візантійського права зазнали ті галузі та інститути права Київської Русі, які мали безпосереднє відношення до церковної юрисдикції. На територію Київської Русі були

привезені численні писемні джерела, що були необхідні для повноцінного функціонування новоутвореної церкви. Серед усіх джерел права Візантійської імперії, які повністю чи частково потрапляли на територію Київської Русі, найзначнішими можна виокремити Номоканони – комплексні збірки з джерел церковного та світського права, які в місцевій традиції отримали назву Кормчі книги, та Єфремівську Кормчу, яка містить в собі унікальне представництво правових норм Візантії на території Київської Русі.

Важливою складовою спадщини України в цілому є Литовська правова спадщина. Це зумовлюється стрімким розвитком правової системи Речі Посполитої під час входження до її складу території України. Перебуваючи у складі кількох сусідніх держав, в Україні утворилася досить строката система правових джерел, які сформувалися на основі синтезу місцевого звичаєвого права і нормативних актів у вигляді судебників, статутів, сеймових постанов, привілеїв та інших нормативно-правових актів Польського королівства і Великого князівства Литовського.

Видання Литовських статутів, певною річчю, обмежувало сферу застосування норм звичаєвого права. Однак вони, як і раніше, продовжували діяти поряд з писаним правом. Литовські статuti прямо дозволяли суддям за відсутності «писаної» норми вирішувати справу «на основі старого звичаю» [3, с. 81].

Унікальності процесу правового розвитку України надало козацтво. Тривалий час українське право існувало і застосовувалося за відсутності власної держави. В умовах цього періоду сформувалися специфічні звичаєво-правові норми, спрямовані на забезпечення безпосередньої демократії, встановлення певного компромісу між членами козацької громади. Важливе значення для кошової організації мало правове регулювання демократичних засад формування органів влади й управління, звичаєво-правова процедури вирішення головних питань січового життя: участі у воєнних діях, укладання миру та ін. [4, с. 181-182].

Стосовно правової спадщини Російської імперії, то її вплив на розвиток права України мав особливий характер. По-перше, слід згадати, що у Слобідсько-Українській губернії застосовувалось російське законодавство, а у лівобережних (Полтавська, Чернігівська) і правобережних (Київська, Волинська, Подільська) губерніях діяли Литовський статут і збірник магдебурзького права. Але до початку 40-х років XIX століття у цих регіонах поширилося застосування російського законодавства та було введено у дію Звід законів Російської імперії.

Поряд з іншими видами спадщини, Австро-угорське правова спадщина є досить незначною, що зумовлюється тим, що до складу Австро-Угорської імперії належала лише частина України. Але, у 1918 році Законодавча діяльність Української Національної Ради і уряду ЗУНР відігравала важливу роль в організації державно-політичного життя країни. Але неможливість видавати нові закони у короткий час, згідно з законом про адміністрацію ЗУНР від 16 листопада 1918 р. залишало-

ся чинним попереднє австрійське законодавство, якщо воно не суперечило інтересам і цілям Української держави.

Переходячи до радянської правової спадщини, слід констатувати, що вона мабуть є найвпливовішою серед усіх, зазначених раніше, адже саме у цей період, по-перше, вся територія сучасної України знаходилася у одній державі, і, по-друге, у цей період почалося становлення національної правової системи України.

Так, слід звернути увагу, що навіть на сьогоднішньому етапі розвитку права і законодавства вже незалежної України, у нас використовується низка нормативно-правових актів, прийнятих ще за часів СРСР. Іноді, радянське право спадщина набуває у правовій системі України нового змісту, вдосконалюється. Так, наприклад, у радянському періоді, для позначення зв'язків між державою і людиною, державою і суспільством, використовувалося поняття «управління». Згодом, теоретики дійшли висновку, що за умови побудови демократичної, соціальної, правової держави, термін має бути замінений категорією «публічне адміністрування».

Сьогодні радянська правова спадщина так чи інакше пронизує всі галузі українського права України, а тому і всю правову систему України.

Як висновок, можна констатувати, що Україна знаходячись на шляху перебудови, має філігранно балансувати із запозиченнями з інших правових культур уникаючи негативних наслідків, як для спадщини, так і в загалі для подальшого розвитку України як національної держави.

В сучасному, глобалізованому світі констатується великий потенціал правової спадщини, необхідність його збереження та ефективного використання. Нехтування правовою спадщиною, безумовно відобразяться на всіх сферах життя, правовому в тому числі. Відмова від неї, виховання не поваги до неї можуть призвести до розриву історичної пам'яті, збіднювання суспільства як цілого.

Список використаної літератури:

1. Юридична енциклопедія для юнацтва / за ред. : С. В. Ківалова, Ю. М. Оборотова ; ОНЮА. — Одеса : Юрид. л-ра, 2006. — 296 с.
2. Оборотов Ю. Н. Традиции и обновление в правовой сфере : вопросы теории (от познания к постижению права) : монография / Ю. Н. Оборотов ; МОН Украины, ОНЮА. — Одесса : Юрид. л-ра, 2002. — 109-110 с.
3. Саленко В.І. Вплив Статутів Великого князівства Литовського на розвиток правової думки в Україні / В.І. Саленко // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. 1994. — 2009. — Вип. 49. — 536 с.
4. Іванов В.М. Історія держави і права України. — Навч. Посіб. — К.: Атіка, 200. — 181-182 с.